

# VAGYONKEZELÉSI KONCEPCIÓ

AGGTELEKI NEMZETI PARK  
IGAZGATÓSÁG



2007.

# 1. HELYZETELEMZÉS

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területe két, nagyjából egyenlő kiterjedésű részre, az Aggteleki és Zempléni tájegységre osztható. Az Aggteleki tájegységben található maga a nemzeti park illetve egy tervezett tájvédelmi körzet a Cserehátban. A Zempléni tájegységben két tájvédelmi körzet, a Zempléni és a Tokaj-Bodrogszeg TK adja a védett területek legnagyobb részét. Ezeken kívül 13 országos jelentőségű természetvédelmi terület (TT) valamint számos ex lege láp, kunhalom, földvár és barlang található a működési területen. Igazgatóságunk összesen 60164 hektár terület természetvédelmi kezelője, ebből mintegy 10032 hektár fokozottan védett. Az Igazgatóság vagyongazdálkodóként 22673 hektár (1294 hektár fokozottan védett) terület kezelését végzi.

## 1.1 A természetvédelmi kezelés elemei

- őrzés
- kutatás, monitoring
- adatfeldolgozás
- kezelési terv készítése, felülvizsgálata a kutatási eredmények alapján
- területkezelés (a természetkímélő gazdálkodás és területhasznosítás egyéb módszereinek felhasználásával)
- a bemutatás infrastruktúrájának fenntartása

Az Igazgatóságunk vagyongazdálkodásában lévő emberi beavatkozást igénylő, tehát valamilyen kezeléssel fenntartható ill. fenntartandó területek esetében kiemelt prioritás, hogy a környezetkímélő technológiával megvalósított beavatkozások körültekintően megválasztott természetvédelmi célokat szolgáljanak. Követendő elvek: bemutatva megőrzés, fenntartható használat, tájmintázat dinamikus fenntartása, hagyományos területhasználatok preferálása. A természetvédelmi vagyongazdálkodás a természetvédelmi elvek és prioritások konkrét megvalósítása.

A területkezelés két módon realizálható:

- saját munkával
- haszonbérleti szerződésben rögzített előírások alapján, külső gazdálkodó által az alábbi esetekben:
  - a helyi gazdák hagyományos gazdálkodásának támogatására (kisparcellák, gyümölcsösök, stb.)
  - legeltetést igénylő területeken állatállománnyal rendelkező gazdálkodók részére

## 1.2 A természetvédelmi kezelések célrendszere

- természetvédelmi szempontból értékes élőhelyek fenntartása, a szukcessziós folyamatok ellen ható kezelési módok kialakításával, a terület konzerválása (sztyepprétek, mocsárrétek, láprétek, sziklagyepek, különleges társulások stb.)
- a szukcesszió még visszafordítható fázisában lévő, azon területek, amelyek természetvédelmi szempontból potenciálisan értékes területekké alakíthatók, a szukcessziós folyamatok visszafordítására ható kezelési módok kialakításával, a

területek rekonstrukciója (cserjésedő sztyeppétek, gyümölcsösök, erdei tisztások, fennsíki kaszálók stb.)

- egyes természetvédelmi szempontból kevésbé értékes területeken a szukcessziós folyamatok elősegítése érdekében a kezelések elhagyása, vagy speciális kezelési módok kialakításával a természetes folyamatok kedvezőbb irányba terelése (felhagyott szántók, erdőszülő természetvédelmi szempontból kevésbé értékes területek)
- a környezeti tényezők befolyásolásával egyes kevésbé értékes területek jellegének megváltoztatása (vízviszatarítás stb.)
- a tájkaraktert és az élőhelyeket kedvezőtlenül megváltoztató mesterséges beavatkozások hatásainak mérséklése, vagy megszüntetése (tájidegen erdőültetvények megszüntetése, átalakítása, vízrajzi rekonstrukciók, szántó-gyep átalakítások)
- egyes kiemelt fajok védelme érdekében, a faj igényeinek leginkább megfelelő élőhelyek fenntartása vagy rekonstrukciója; tornai vértő (*Onosma tornensis*), papucskosbor (*Cypripedium calceolus*), gömbös kosbor (*Traunsteinera globosa*), korai fehér szegfű (*Dianthus plumarius subsp. praecox*), bíbor sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*), osztrák sárkányfű (*Dracocephalum austriacum*), magyar nőszirm (*Iris aphylla*), hegyi kökörcsin (*Pulsatilla montana*), kockásliliom (*Fritillaria meleagris*), zergeboglár (*Trollius europaeus*), ürge (*Citellus citellus*), haris (*Crex crex*), lápi póc (*Umbra krameri*), bajszos sármány (*Emberiza cia*), fűrészlabú szöcske (*Saga pedo*), erdélyi kurtaszárnú szöcske (*Pholidoptera transsylvanica*), eurázsiai réti sáska (*Stenobothrus eurasius*), ál-olasz sáska (*Paracalotenus calloptenoides*), rablópille (*Libelloides macaronius*), vérfű boglárka (*Maculinea teleius*), karszti hangyaboglárka (*Maculinea xerophila*), nagy tűzlepke (*Lycaea dispar*), golyaorr boglárka (*Aricia eumedon*), )

A kezelési tervben szereplő iránymutatások betartásával, az egyes hasznosítási módoknak megfelelő természetvédelmi kezelés melletti fő célok:

- invazív növények lehetőség szerinti teljes kiszorítása a védett területekről, az újratelepedések megakadályozása;
- a tájképi értékek, a mozaikosság megőrzése;
- a kaszált aljú extenzív gyümölcsösök fenntartása, a helyi gazdák bevonásával, integráció kialakítása;
- az őshonos, hagyományos gyümölcsfajták megmentése;
- fajvédelmi programok kiterjesztése;
- az állatállomány fejlesztése;
- géppark és infrastruktúra fejlesztése;
- a hucul ménes színvonalas fenntartása, elismertségének növelése;
- a kezelési terv szerinti, emberi beavatkozástól mentes területeken, a sérült ökológiai rendszer feltöltése bölény repatriációval;
- az erdészeti Zrt. vagyongazdálkodásában lévő védett területek vagyongazdálkodási jogának átvétele az ANP területén, kiemelten a gyep művelési ágban lévő területeken;
- a KVI vagyongazdálkodásában lévő védett és védelemre tervezett területek átvétele, természetvédelmi szempontú kezelésének kialakítása;
- a teljes kezelt terület természetvédelmi szempontú monitoringja (kezelések hatásának ellenőrzése, biodiverzitás mérések, kiemelt – fajvédelmi programban szereplő növény és állatfajok monitoring munkái stb.) nem csak az ANPI által kezelt, hanem a bérbeadással hasznosított területeken is;

- a monitoring eredményeit figyelembe véve az éves kezelési tervek dinamikussá tétele;
- a természetvédelmi szempontú kezelések korlátozásait figyelembe véve kell kialakítani a több éves vállalásainkat az AKG programokban (előfordulhat, hogy a monitoring munka eredményeként saját magunkat is korlátozni kell egyes területeken, pl. AKG programban nem szereplő fajok esetében is, egyes években el kell hagyni a kaszálást stb.).

## 2. A MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK (SZÁNTÓK, GYEPEK, GYÜMÖLCSÖSÖK) KEZELÉSE

### 2.1 Aggtelek-Cserehát tájegység

Az **Aggteleki Nemzeti Park** területe rendkívül változatos élőhelyek mozaikos rendszere. A fedett karszt erdős *nyíres, borókás* foltjai közötti értékes gyepes élőhelyek közül kiemelkedik az aggteleki svábkeettyés-csarabos, melynek fenntartása jelenleg az Igazgatóság saját szürkemarha állományának legeltetésével, kézi kaszálással, cserjeirtással megoldottnak tekinthető.

Az Égerszög-Tornakápolnai területek élőhely-rekonstrukciója az itt lévő értékes *sztyepprétek* megmentése, a haszonbérleti szerződések felmondása után saját erőből kezdődött el. Szürkemarha állományunk fejlesztése után a jövőben e területek legeltetése is megoldható. A Jósavfői Almás-tetői *bíbor sallangvirág* (*Himantoglossum caprinum*) populáció élőhelyére fajvédelmi program keretében kezelési terv készül, melynek végrehajtása 2007 végén kezdődhet meg. A falvak közelében található szőlőhegyek jelentős természeti és tájképi értéket képviselnek. A legértékesebb élőhelyek a kaszált aljú gyümölcsösök, fajgazdagságuk egyedülálló, fokozottan védett fajuk az *osztrák sárkányfü* (*Dracocephalum austriacum*). A szőlőhegyek nem kevésbé fontos értékei a hagyományos és a tájra jellemző ritka gyümölcsfajták melyek megmentése érdekében az Igazgatóság fajtagyűjteményt és faiskolát létesített, ahonnan a helyi gazdák térítésmentesen juthatnak gyümölcsfa csemetékhez.

A nemzeti park sztyepprétejai ideális legelőterületet biztosítanak a hucul ménesnek, és az egyre szaporodó szürkemarha állományunknak. Ezek, valamint az évtizedek óta felhagyott és természetközeli állapotba került (spontán visszagyepesedett) szántók beerdősülésének a megakadályozására, valamint a fokozottan védett *parlagi sas* (*Aquila heliaca*) táplálék-állatának, az *ürgének* (*Citellus citellus*) megmentése érdekében egyik leghatékonyabb kezelési mód a legeltetés. A területek legeltetését úgy kell megoldani, hogy a jellemző fajgazdagság ne sérüljön, az állatok hatása a területre természetvédelmi szempontból előnyös legyen. A legelők állapotát folyamatosan figyelemmel kell kísérni, a szükséges beavatkozásokat (az állatok más területre hajtása, tisztító kaszálások) időben el kell végezni.

A tornanádaskai Alsó-hegy a *tornai vértő* (*Onosma tornensis*) legnagyobb termőhelye, melyet az adventív bálványfa térnyerése fenyeget. Igazgatóságunk már több éve jelentős energiát fektet az itteni sziklagyep megmentésébe, a jövőben feltétlenül szükséges a program folytatása.

A karsztfennsíki erdők jellemzően mozaikos szerkezetűek, számos, védett fajokban bővelkedő erdei tisztás, és fennsíki kaszáló található itt, megőrzésük tájképi és természetvédelmi szempontból egyaránt fontos. A megközelíthető területek kezelése megoldott, viszont a nehezen, vagy gépjárművel egyáltalán meg sem közelíthető, illetve A-zónás, az emberi beavatkozástól mentes bioszféra rezervátum magterületek kezelésére a jövőben Igazgatóságunk megfelelő szakmai előkészítés után az *európai bölény* (*Bison bonasus*) repatriációját látja lehetséges megoldásnak.

A tervezett **Csereháti Tájvédelmi Körzet** területén jelenleg nem rendelkezünk saját területtel. A volt ÁPVRT-s területek átadásával előre láthatólag legnagyobb részben gyepek, főként legelőterületek kerülnek majd Igazgatóságunk vagyonkezelésébe.

A nemzeti park törzsterületétől eltérően itt a legértékesebb élőhelyek a **nedves gyepek, üde mocsárrétek, magassásosok, égerlápok**. Fontosabb növényfajai: zergeboglár (*Trollius europaeus*), kockásliliom (*Fritillaria meleagris*), mocsári kosbor (*Orchis laxiflora* subsp. *palustris*), kígyógyökerű keserűfű (*Polygonum bistorta*), keskenylevelű és széleslevelű gyapjúsás (*Eriophorum angustifolium*, *E. latifolium*), gyepes sás (*Carex cespitosa*). A legfőbb veszélyeztető tényezők:

- adventív fajok pl. kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*) térhódítása,
- spontán „magassásosodás”,
- bokorfüzesedés.

A mocsárrétek megfelelő kezelési módja a kaszálás és/vagy legeltetés, az adottságok és lehetőségek (pl. megközelíthetőség, kiterjedés) függvényében. Az özönnövények elleni küzdelem szelektív, direkt beavatkozásokat igényel.

A Rakaca-völgyben hazánkban egyedülálló márványon kialakult **nyílt sziklagyep-vegetáció** maradványait találjuk. Értékesebb fajai: leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), nagy ezerjófű (*Dictamnus albus*), magyar nőzirom (*Iris aphylla*). Az ötvenes években elvégzett kopárfásítási program feketefenyő-ültetvényei ezeket a gyepeket foglalják el. Eltávolításuk fontos természetvédelmi cél.

Mindkét fenti cél megvalósítása a vagyonkezelői pozíciók erősítését igényli a beavatkozást igénylő területeken.

## **2.2 Zempléni tájegység**

### 2.2.1 Zempléni TK

A meglévő gyepterületek jelentős részben Fony és Regéc községek külterületén találhatóak. E gyepek jelenleg bérbe vannak adva. Ez az állapot a jövőben is megmaradhat, a feltételek rögzítendőek a bérbeadási szerződésben. A területek legeltetéssel hasznosíthatók, de nagyon kis létszámú állatállománnyal. Egyes területfoltokat a természetvédelmi értékek pl., haris (*Crex crex*), sibériai nőzirom (*Iris sibirica*), kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*) védelme érdekében kaszálni kell, ezek kijelölése folyamatban van.

Mogyoróskán a gyep művelési ágú területek kiterjedését növelni, valamint a birtokszerkezetet tömbösíteni szükséges. Cél a Regéci vár alatti területek és értékesebb gyepek állami tulajdonba kerülése.

Természetvédelmi szempontból fontos és elérendő cél a Pusztafaluban található sásos gyep teljes megvásárlása, a fokozottan védett Tolvaj-hegyen található erdő, Füzér községhatárban található fokozottan védett Drahos-rét, Mokrinai-rétek megvásárlása, melyek magántulajdonban vannak. Továbbá kiemelten fontos a Zemplén belső erdős területein található, jelenleg állami tulajdonban, de erdészeti kezelésben lévő gyepek nemzeti park igazgatósági kezelésbe vétele.

### 2.2.2 Tokaj-Bodrozug TK

A Bodrozug esetében Igazgatóságunk jelentős tulajdoni aránnyal rendelkezik. Cél a 100%-os, vagy azt megközelítő tulajdoni arány kialakítása. Fontos, hogy a területhez és tulajdonhoz kötődő hasznosítási lehetőségek (vadászat, halászat) is az Igazgatósághoz

tartozzanak, ezek az intézkedések elősegítik a védett természeti értékek védelmét pl. cigányréce (*Aythya nyroca*).

A gyepterületek esetében az értékesebb részeken aktív kezelésre van szükség (kaszálás), ezáltal az Igazgatóság állatállományának téli takarmánnyal történő ellátása is biztosítható. A kevésbé értékes részek bérbeadás útján legeltetéssel hasznosítandók. A szántó művelési ágú területek jelenlegi hasznosítását újra kell gondolni.

A vizes élőhelyek fenntartása, a vizek visszatartása érdekében több zsilipet újjá kell építeni. Ennek segítségével szabályozhatóvá válik a kisebb vízmozgás a Bodrogzugban.

A Kopasz-hegyen található értékesebb gyepfoltokat meg kell vásárolni (teljes területe a 10 hektárt nem haladja meg).

### 2.2.3 Long-erdő TT

A legjelentősebb tulajdon a 25 hektárt meghaladó kiterjedésű holtág, melynek halászati jogát a jövőben a nemzeti park igazgatóságának kell gyakorolnia, kizárólag kutatási céllal.

### 2.2.4 Megyaszói Tátorjános TT

A gyep művelési ágú terület bérbeadással hasznosítható. Preferált tevékenység a legeltetés (szarvasmarha). A tátorján (*Crambe tataria*) populáció mesterséges megerősítése szükséges.

### 2.2.5 Erdőbényei Fás legelő TT

Cél a terület teljes vagyonkezelésbe vétele a gyep művelési ágú területen. A hasznosítás bérbeadással megoldható, a bérbeadás során a területen állatállománnyal rendelkező gazdálkodókat (lehetőleg juhászatot) kell előnyben részesíteni. Az öreg fák egyedi nyilvántartása, pótlása szükséges.

### 2.2.6 Füžérradványi Kastélypark TT

A terület fenntartása kaszálással megoldható. A fásor egyedeinek pótlása szükséges.

## **3. A MEGVALÓSÍTÁSHOZ SZÜKSÉGES FEJLESZTÉSEK**

### **3.1 Állattartás**

Elsődleges cél: területkezelés extenzív legeltetéssel

Másodlagos cél: hagyományos magyar háziállatok minőségi fajtafenntartása

Harmadlagos cél: piaci (kereskedelmi és idegenforgalmi) bevételek elérése

#### 3.1.1 Szürke marha

- állományfejlesztés, 100 tehén, 5 bika törzsállományig
- téli állattartó helyek, stabil karámok, állatválogatók, kezelők, féltetős épületek, takarmánytárolók építése
- a pásztorok számára tájba illő melegedők építése
- stabil legelőkarámok létrehozása

- önitató berendezések, kutak, öntöltő víztartályok legelőn történő elhelyezése
- trágyakezelő telep létrehozása, melléktermék feldolgozás
- takarmány- és trágyakezelés gépeinek beszerzése
- szabvány szerinti állatkifogók, és felhajtók építése
- további beruházások pl. termékfeldolgozás, értékesítés, védjegy

### 3.1.2 Hucul ló

Cél a jelenlegi lovasudvar európai színvonalú lovasklubbá alakítása.

Motiváció: társadalmi igény van a hucul ló magyarországi törzstenyészetének megérdemelt, színvonalas fenntartására.

Jósvafői ménes-központ, lovasturisztikai bázishely, betanító hely:

- a felújított csűr épületében 8 férőhely kialakítása (folyamatban)
- a felújított istállóban 4 férőhely létrehozása
- kocsiszín építése
- a csűrépület megtoldásával 7 férőhely kialakítása
- szociális helység, öltöző létesítése

Gergés-lápai ménes:

- a tervezett új karámépület alapján eltartható kancalétszám 60 db + szaporulat
- legelőterület: 185,38 hektár (+ haszonbérelt erdészeti tulajdonú terület: 50 hektár)
- legelő állatsűrűség: 0,33/hektár

Szinpetri bérelt telep:

- az átalakított istállóban 14 boxos férőhelyet alakítunk ki a fedezőmének, télen ellő kancák, ménvizsgára kijelölt lovak számára
- a legelőn, a stabil karámban és az istálló kötetlen férőhelyein 30 méncsikó elhelyezése (évjáratonként 10) lehetséges
- a legelő egy részén, stabil karám kialakítása után szabad fedezett helyen 20 kanca fedezettési igényben történő elhelyezése oldható meg
- további 30 hektár legelőterület stabil karámmal történő bekerítése, 3 oldalról zárt karámépület kialakításával kancacsikó ménes elhelyezésére válik lehetőség (Csemer-völgy)
- legelőterület: 60 hektár

Aggtelek tervezett lovas centrum, komplex fogadóhely:

- fedett, vásártérnek is alkalmas faszerkezetes oldalról nyitott lovarda
- bemutatóhelynek is átalakítható fogathajtó pálya, fedett lelátóval
- 2 db szabadtéri díjlovagló négyzet
- 60 férőhelyes, az itt elhelyezett és a kiállításra-versenyre érkező lovak elhelyezését szolgáló félboxos és boxos istálló loápoló és patamosó hellyel, takarmánytárolóval, szerszámoszal, közösségi helyiséggel, öltözővel, mosdóval
- lovaskocsik elhelyezésére használható szín, akadálytároló, szénatároló
- maratonpálya, hucul ösvény,
- iroda, szolgálati lakás

## 4. ESZKÖZRENDSZER:

### 4.1 Aggtelek-Cserehát tájegység

Jelenlegi eszközrendszerünk, mind a területkezelésekhez, mind az állattartáshoz alulméretezett, elavult. Feladataink ellátásához elengedhetetlen vállalkozók bevonása. A jövőben gépparkunk korszerűsítése szükséges. Speciális természetvédelmi kezelési feladatok ellátása csak saját munkával lehetséges, ennek eszközrendszerére be kell ruháznunk. (invazív fajok irtása, élőhelyrekonstrukciók, nehezen megközelíthető területek speciális szállítójárművei stb.) Egyszerűbb mezőgazdasági munkák elvégzésére vállalkozók bevonásával kapacitásunk kellő mértékben növelhető. Állattartó telephelyeink korszerűsítése, állattartáshoz szükséges gépek beszerzése a volumen növelésével egyre sürgetőbb. (takarmánykiosztás, trágyázás stb.)

- Beszerzendő gépek, eszközök: 2 db univerzális traktor, oldalra kihelyezhető szárzúzó, 2 db vízszintes tengelyű szárzúzó, függőleges tengelyű szárzúzó, hasábbálázó, körbálázó, körbála fóliázó, rendkezelő, rendsodró, bálaszállító pótkocsi, 2 db oldal-függesztett kasza, tereprendező és gumi él, trágya rakó villa, 2 db körbála megfogó adapter, bálarendező, univerzális rakodó, szervestrágya-szóró, 2 db vizes lajt, teherautó, 2 db ültetvény traktor, 2 db homlok-fűkasza, gödörfúró és 2 db fűrőfej, speciális platós terepjáró autó, kezelő kaloda, állatkifogó, mobilkarámok, mobil felhajtó, állatszállító pótkocsi.
- Javító, karbantartó, tároló épületek: faszerkezetes, csűr formájú épület, a meglévő tervek alapján. Beállók, raktárak, zárható helységek, az alábbi géppark számára: 3 db univerzális traktor, 1 ültetvény traktor, 2 hegyi alacsony építésű traktor, 6 db szárzúzó, 2 db hasábbálázó, 1 db körbálázó és fóliázó, 2 db rendkezelő, 2 db rendsodró, 3 db oldal-függesztett kasza, 2 db tolt kasza, 1 db gödörfúró, alkatrész-tároló raktár, vegyszer-tároló, kéziszerszám tároló, speciális alpin eszköz tároló, kutatási eszközök tárolója, szemestakarmány tározó, nyitott gépbeálló, mosó, felhajtó rámpa, murvás udvar, füves udvar, út, mobil benzinkút, kerítés.

### 4.2 Zempléni tájegység

A Zempléni Tájegység területén jellemzően bérbe vannak adva a területek. A tájegység területén a gazdálkodók részben legeltetéssel, részben kaszálással hasznosítják a gyepeket. A Bodrogzugban elsősorban a kaszálás dominál és csak kisebb részben legeltetnek. Mindkét tájvédelmi körzetben vannak olyan területek, területrészek, területfoltok, melyek bérbeadása kockázatos még akkor is, ha a bérlő mindenre figyel. Ezeknek a területeknek a kezelését csak szoros felügyelet mellett, vagy célszerűen saját kivitelezésben lehet végezni. Ennek érdekében szükséges egy megfelelő géppark kialakítása.

- 1 db traktor – összkerék-hajtású
- adapter – alternáló kasza
- adapter – rotációs kasza
- adapter – rendsodró
- adapter – rendfelszedő
- adapter- bálázó (kis méretű)
- pótkocsi – szállításhoz
- pótkocsi – szénaszállító

Egyes munkák motoros fűkaszával végezhetők el (finomabb kaszálás, cserjeirtás), ezért 4 db fűkasza beszerzése szükséges a megfelelő adapterekkel (damilos adapter, dikicskés). Az utóbbiak cseréje évente aktuális.

A kezeléssel növekvő feladatok ellátásának biztosításához terepjárók (2 db) szükségesek, részben az ellenőrzések, részben pl. közmunkások szállítása miatt.

## **5. AZ ERDŐK VAGYONKEZELÉSE**

### **5.1 Kezelési célrendszer**

#### 5.1.1 Aggteleki NP

A jelenleg kezelt erdőterület – több község határában, kisebb-nagyobb tömbökben szétszórva – összesen 4314,85 hektárt tesz ki, s ez 2007-ben még minimális területtel (1,65 hektár) fog bővülni. Az állományok a karsztvidéken megtalálható erdőtársulások és mesterséges állománytípusok mindegyikét érintik, de zömmel őshonos-lombos fafajú erdők. Az idegenhonos fafajú erdők közül akácok, erdei- és feketefenyvesek fordulnak elő számottevő területen. A korosztályszerkezetet a középkorú-idős erdők határozzák meg, erdősítések és fiatalosok csak kisebb területen fordulnak elő.

Kezelési koncepció:

- az őshonos-lombos fafajú állományok egy része (erdőrezervátumok, fokozottan védett területek, véderdők, stb.) érintetlenül hagyandó, ezeknél az erdőknél a természetes erdődinamikai folyamatok feltételeit kell biztosítani;
- a településekhez közeli, illetve a nemzeti park peremterületeire eső őshonos lombos erdőknél hosszútávon – a vágásos üzem mód maximális mellőzésével, a Pro Silva elvek alkalmazásával – az erdők vegyes-mozaikos szerkezetét létrehozó és azt biztosító szálalóvágásos-szálalásos megoldásokat kell alkalmazni;
- az idegenhonos fafajokkal elegyes, illetve idegenhonos fafajokból álló erdőknél törekedni kell az állományok vágásos üzem mód nélküli, alternatív megoldásokkal, illetve technológiákkal történő átalakítására. Az átalakított állományok egy része az érintetlenül fenntartandó erdők közé sorolandó át, más részük hosszútávon szálaló üzem módban kezelendő;
- vágásos üzem mód csak legvégső megoldásként, technológiai korlátok miatt más módon nem kezelhető esetekben (elegyetlen akácok és erősen akácelegyes erdők) alkalmazható.

#### 5.1.2 Zempléni TK

A BNPI-től 2007. évben összesen 902,90 hektárnyi üzemtervezett erdőt vett át az ANPI. Ezek az erdők Regéc, Mogyoróska és Fony község határoiban találhatók, zömmel gyertyános-tölgyesek, tölgyesek és bükkösök, elenyésző hányadban fenyőelegyes erdők, minimális területen akácok foltok.

Kezelési koncepció:

- az őshonos-lombos fafajú állományok egy része érintetlenül hagyandó, más részüket (többek között a Pro Silva elvek alkalmazásával) nevelővágásokkal,

szálalóvágásokkal és szálaló típusú beavatkozásokkal vegyeskorú-mozaikos erdővé kell alakítani. A már természetes szerkezethez közelítő állományokat szálaló üzemmódban, minimális fatömegkivétellel lehet kezelni;

- a fenyőelegyes erdőkben különböző nevelővágások és szálalóvágások alkalmazásával a fenyőféléket és az akácot fokozatosan ki kell szorítani. A vágásos üzemmód alkalmazása mindenhol kerülendő, az legfeljebb az akácos foltoknál jöhet szóba.

### 5.1.3 Tokaj-Bodrogzugi TK

Igazgatóságunk a Bükki Nemzeti Park Igazgatóságtól 2007. évben összesen 173,00 hektárnyi erdőt vett át, s ez 2008. január 1-től (az Északerdő Zrt.-től átveendő területekkel) még további 453,65 hektárral fog bővülni (az összes terület 625,65 hektár). Az állományok folyómenti (puhafás) ligeterdőkben, nemesnyárasokból, nemesnyárasok átalakítása során létrehozott fiatal kocsányos-tölgyesekből, illetve a Nagy-Kopaszon különböző tölgyes erdőkben tevődnek össze.

Kezelési koncepció:

- a kedvező természetességi állapotú ligeterdők esetén általános irányelv a minimális (leginkább az idegenhonos fafajok visszaszorítását célzó) beavatkozásokkal történő fenntartás;
- a fiatal-középkorú nemesnyáras állományokat az általános erdészeti irányelvek szerint kell kezelni (gyérítések végezhetők), de folyamatosan törekedni kell az őshonos fafajok térhódításának segítésére. A „vágásérett” kort elért állományokat véghasználat után őshonos lombos állományokká (füzesek, hazai nyárasok, elegyes kocsányos-tölgyesek) kell alakítani. Ahol van rá mód, törekedni kell a tarvágásos véghasználat mellőzésére, s egyéb lehetőségeket kell keresni. A teljes talajelőkészítés mindenhol kerülendő;
- a Nagy-Kopaszon található tölgyesek részben érintetlenül hagyandók, részben szálalóvágásos-szálalós megoldásokkal vegyeskorú-mozaikos erdővé alakítandók. Ugyanitt az akác foltok fokozatosan felszámolandók;
- az átalakításra kerülő és már átalakított őshonos lombos fiatalosokban az ápolásokkal, tisztításokkal és egyéb nevelővágásokkal vegyes összetételű, elegyes-mozaikos állományok kialakulását kell biztosítani.

### 5.1.4 Long-erdő TT

2008. január 1-től Igazgatóságunk a természetvédelmi terület jelentős hányadát (845,11 hektár) átveszi az Északerdő Zrt.-től. Az itt található erdők folyómenti (puhafás) ligeterdőkben, ártéri gyertyános-kocsányos tölgyesekből, nemesnyárasokból, illetve nemesnyárasok átalakítása során létrehozott fiatal kocsányos-tölgyesekből tevődnek össze.

Kezelési koncepció:

- a kedvező természetességi állapotú ligeterdők és gyertyános-tölgyesek esetén általános irányelv a minimális (leginkább az idegenhonos fafajok visszaszorítását célzó) beavatkozásokkal történő fenntartás;
- a fiatal-középkorú nemesnyáras állományokat az általános erdészeti irányelvek szerint kell kezelni (gyérítések végezhetők), de folyamatosan törekedni az őshonos fafajok térhódításának segítésére. A „vágásérett” kort elért állományokat véghasználat után őshonos lombos állományokká (füzesek, hazai nyárasok,

elegyes kocsányos-tölgyesek) kell alakítani. Ahol van rá mód, törekedni kell a tarvágásos véghasználat mellőzésére, s egyéb alternatívákat kell keresni. A teljes talajelőkészítés mindenhol kerülendő;

- az átalakításra kerülő és már átalakított őshonos lombos fiatalosokban az ápolásokkal, tisztításokkal és egyéb nevelővágásokkal vegyes összetételű, elegyes-mozaikos állományok kialakulását kell biztosítani.

#### 5.1.5 Keleméri Mohos-tavak TT

2008. január 1-től Igazgatóságunk a teljes természetvédelmi területet átveszi az Északerdő Zrt.-től, így itt összesen 56,80 hektárnyi erdő kezeléséről kell gondoskodni. A területből 5,60 hektárt tesznek ki a lápok, a többi viszonylag idős cseres- és gyertyános-tölgyes erdő.

Kezelési koncepció:

- a lápokon levő fás növényzetet (molyhos nyíres-reketyefüzes) legfeljebb fajvédelmi szempontoknak alárendelt kezelés érintheti, egyébként az érintetlenség biztosítása a cél;
- a lápokot övező – védőfunkciót ellátó – erdők hosszútávú fenntartásához az állományok mozaikos-vegyeskorú szerkezetű erdővé alakítását, s így a folyamatos erdőborítást kell biztosítani. A természetes folyamatokat óvatos, de aktív, szálaló-típusú beavatkozásokkal szükséges segíteni.

### **5.2 Az erdők vagyonkezelésénél általánosságban megfogalmazható feladatok**

- folyamatos területellenőrzés és monitoring
- folyamatos erdővédelmi, erdőőrzési tevékenység
- alternatív, vágásos üzemmod nélküli technológiák és megoldások kimunkálása

### **5.3 Az erdők vagyonkezelésénél általánosságban megfogalmazható fejlesztések**

(a 2008-ban saját vagyonkezelésben levő területekre)

- a feladatellátáshoz az Aggteleki tájegységben minimálisan 3 fő (1 fő erdőmérnök és 2 fő erdésztechnikus) szükséges. Ehhez létszámfejlesztés nem feltétlenül kell, viszont felülvizsgálandó és az erdészeti munkákra szűkítendő a jelenlegi szakszemélyzet feladatköre (plusz szükséges továbbá 1 terepjáró gépkocsi);
- a feladatellátáshoz a Zempléni tájegységben minimálisan 2 fő (1 fő erdőmérnök és 1 fő erdésztechnikus) szükséges. Ehhez létszámfejlesztés: 2 fő (és 2 terepjáró gépkocsi).

## **6. A BARLANGOK VAGYONKEZELÉSE**

A speciális ingatlanok kategóriájába tartozó barlangok vagyonkezelése az általános természetvédelmi elvek gyakorlatát követi. A barlangok természetvédelmi kezelése is a kutatás, megőrzés, bemutatás hármasságán alapul. Eltérés az "élő természeti rendszerektől" az objektumok rendkívüli sérülékenysége. Ennek megfelelően védelmük kiemelten prevencionális (megelőző) jellegű, az "eredeti állapot helyreállítása" a legtöbb esetben gyakorlatilag lehetetlen.

Az Aggteleki Nemzeti Park jelenleg ismert barlangjai közül a természetvédelmi, vagy balesetvédelmi ok miatt lezárást igénylő objektumok (14 barlang, 3 bányatáró) egységes műszaki megoldásokkal történő lezárása az elmúlt két évtizedben megtörtént.

Feladat: az ajtók és zárszerkezetek rendszeres ellenőrzése, szükség szerinti karbantartása (zárcsere, kenőanyagok alkalmazása, felületkezelés). A természetvédelmi célú kiépítések (létrák, járdák, nittek, elektromos hálózatok, stb.) a jelenlegi hasznosítási gyakorlatnak eleget tesznek, folyamatos karbantartásuk, ill. szükség szerinti cseréjük szükséges. A jövőben kizárólag korrózióálló anyagok (saválló acél, újrahasznosított műanyag) kerülhetnek beépítésre.

A barlangok kezelését az idegenforgalmi és barlangüzemeltetési osztály (három felsőfokú végzettségű szakember és túravezetők) végzi, a műszaki és informatikai osztály segítségével.

### **6.1 A közeljövőben megoldandó fejlesztési feladatok:**

- a Rákóczi-barlang járófelületeinek cseréje rozsdamentes acélra
- a Rejtekszomboly és a Meteor-barlang létráinak cseréje korrózióálló anyagúra
- klimatológiai és hidrológiai monitoring rendszer fejlesztése